

RaSHI (Rabbi Shlomo Yitzchaki, Troyes France 1040-1105CE)

(יז) וְהִתְלַכְתִּי בְּתוֹכְכֶם. הָטִייל עִמָּכֶם בְּגֵן עֵדֶן כְּאֶחָד מִכֶּם וְלֹא תִהְיֶה מִזְדַּעְזָעִים מִמֶּנִּי, יָכוֹל לֹא תִירָאוּ מִמֶּנִּי, תִּלְמֹד לֹא יִמְרַ"ו וְהִיָּתִי לָכֶם לְאֱלֹהִים" (ת"כ שם ג-ד):
מִטָּה. כְּמִין יָתֵד בְּשֵׁנֵי רֶחֶשֶׁי הָעוֹלָם הַמְעַפְּזִים הַמּוֹסְרָה שְׁלֹחַ תֵּלֵחַ מִרְחַשׁ הַשּׁוֹר וַיִּתִּיר הַקֶּשֶׁר,
כְּמוֹ "עֵשֶׂה לָךְ מוֹסְרוֹת וּמִטּוֹת" (ירמיה כז:3), קְבִילִי "חַ צְלַע" ז':
קוֹמְמִיּוֹת. בְּקוֹמָה זְקוּפָה:

26:12 *I shall walk [hithalachti (in the reflexive form)] among you*

I will stroll with you in the Garden of Eden as one of you
and you shall not be terrified of Me.

You might think that you would not revere Me;

therefore the text specifies: *And I shall be God unto you.*"

I shall break off the motot [of your yoke]: a kind of peg, at either end of the yoke,

which prevent the reins from slipping off of the ox's head, thereby undoing the knot.

The meaning is the same as in "make for yourself reins and pegs" (Jeremiah 27:2).

And the word in French is *cheville*.

26:13 *upright [komemiyut]:* with upright stature.

Rabbi Ovadiah Sforno (Rome and Bologna, 1470-1550CE)

עֵינֵי הַמִּתְהַלֵּךְ הוּא הַהוֹלֵךְ אֵנָה וְאֵנָה, לֹא אֶל מְקוֹם אֶחָד בְּלִבָּד. אָמַר אִם כֵּן, אֶתְהַלֵּךְ בְּתוֹכְכֶם, כִּי לֹא
אֶל מְקוֹם אֶחָד בְּלִבָּד יֵרֵד שְׁפַע הַכְּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁהִיָּה בְּמִשְׁכַּן וּבְמִקְדָּשׁ, כְּאָמְרוּ [שְׁמוֹת כה ח] וַעֲשׂוּ לִי
מִקְדָּשׁ וּשְׁכֵנֹתַי בְּתוֹכְכֶם. כְּלוּמַר, בְּזֶה הָאוֹפֵן וּבְאוֹתוֹ הַמְקוֹם בְּלִבָּד אֲשַׁכֵּן בְּתוֹכְכֶם. וּבִיָּאֵר זֶה בְּאוֹמְרוֹ
[שם לו] אֲשֶׁר אֲוַעֵד לָךְ שְׁמָה, וְנוֹעַדְתִּי שְׁמָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל [שם כט מג], אֲבֵל אֶתְהַלֵּךְ בְּתוֹכְכֶם וִירָאָה
כְּבוֹדִי בְּכָל מְקוֹם שֶׁתִּהְיֶה שָׁם. כִּי אֲמַנֵּם בְּכָל מְקוֹם שֶׁיִּהְיֶה שָׁם צְדִיקֵי הַדּוֹר, הוּא קְדוֹשׁ מִשְׁכְּנֵי אֱלֹוִן,
שְׁבוּ תִשְׁלַם כּוֹנְנֹתוֹ, כְּאָמְרוּ [ישעיה סו א ב] הַשָּׁמַיִם כְּסֵאִי, וְהָאָרֶץ הַדּוֹם רַגְלֵי וְגו' וְאֵל זֶה אֲבִיט, אֵל עֵנִי
וְנִכְחָ רוּחַ, וְחָרַד עַל דְּבָרֵי.

The nature of one who is *mithalech* is to go this way and that way, not to one place only.

Therefore, God said here: "I will go this way and that way" among you;

for not to one place only will the abundance of divine glory flow down,

as it did with the Tabernacle and the Temple,

as it says *They shall make for me a sanctuary and I shall dwell among them (Ex 25:8)*.

Which implies **in this particular way, and in this place only** I will dwell among them.

And He clarified this in saying *I will set My meetings [ivaed] with you there (Ex 30:6)*

and *I shall set My meeting [noadti] there to the Children of Israel (Ex 29:43)*;

But rather I shall *ethalech*/ go about among you and My glory shall appear

in any place where you are.

For in fact, any place in which the righteous of the generation are

is a sacred habitation of the Divine.

And thus His ultimate intention will be fulfilled,

as He said: *The heaven is My throne and the earth is My footstool;*

what house could you build for Me and what place could be My resting place?...

but it is to this that I look: to the poor and broken-spirited person

who trembles regarding My word. (Isaiah 66:1,2)

ahavah rabbah [morning love/revelation prayer]

והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ ותוליכנו קוממיות לארצינו...
*And bring us to peace from the corners of the earth
and lead us upright[komemiyut] to our land.*

birkat hamazon [blessing after the meal]

הַרְחֵמֵנוּ, הוּא יִשְׁבֹּר עֲלֵנוּ מֵעַל צְוֹאֲרֵנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ.

The Compassionate One, He will break the yoke off our necks,
and will lead us upright[yolichenu komemiyut] to our land.

Haamek Davar (Rabbi Naftali Tzvi Yehuda Berlin of Volozhin, Russia 1837-1893)

ואשבר מטת עלכם. הוא משל כמו שור שרגיל לישא עול שנוצר לזה, וראשו כפוי למטה כמו שיודע שהעול יהא מונח עליו, ואפילו בשעה שמסירים העול מעליו יודע שאחר שעה מוכן הוא שנית למשא, עד שמשברים את העול ל עיניו הוא בטוח שלא יחרוש עוד, ועדיין הוא בראש נמוך מרוב הרגלו לכך, עד שבא בעליו ומרגילו להגביה ראשו ולילך קוממיות, בזה אות ברור לו שאין בדעת בעליו לחרוש עמו לעולם, כך ישראל נוצרו לגלות כמבואר ברבה איכה עה"פ בת גלים ברת דגלואי, שהרי אברהם, יצחק ויעקב הלכו בגלות ובטלטול, אבל בשעה שעושים רצונו של מקום הקב"ה מבטיח ואשבר מטת עלכם, תבינו שאין לכם לחוש להתגברות אוה"ע לשעבד אתכם, וגם **ואולך אתכם קוממיות** בדעת גבוהה וחפשית כאילו בטוחים המה שלא ישתעבדו לעולם, ולמדנו מדהבטיח הכתוב שישבור העול שלה ש"מ שבטבע שלהם מיועדים לגלות.

I will break the pegs of your yoke (Leviticus 26:13)

This is a metaphor of an ox who is accustomed to bear the yoke meant for it, and his head is bent downward, as though he knows that the yoke will be placed upon him, and even in the moment when they remove the yoke from off of him, he knows that after another hour he will be prepared again for his burden.

Then they break the yoke before his eyes,

and he knows for certain that he will never plow again,

but still his head is down because of his being accustomed to it,

until his master comes and trains him to hold his head high, and to walk upright.

This is a clear sign to him that his master has no intention of ever plowing with him again.

Thus Israel were created for exile, as is made clear in Rabbah Eichah,

where the expression "daughter of waves" (Isaiah 10:30) is read as "daughter of exiles."

Behold Abraham, Isaac and Jacob all went into exile and wandering[tiltul],

but when they fulfill the will of God, the Holy One Blessed be He promises:

"I will break the pegs of your yoke":

you shall understand that you need not worry about the nations of the world

becoming powerful and enslaving you,

but rather *I shall lead you upright*, with a high and free consciousness[daat g'vohah v'chofshit]

as though they are certain that they will never be enslaved.

And we have learned from scripture's promise that *He will break their yoke--*

which refers to their exilic character.